

RDEČI PRAPOR

Izhaja
v Ljubljani
vsaki petek.

Glasilo jugoslov. soc. demokracije.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje za celo leto 5.44 K, za pol leta 2.72 K, za četrt leta 1.36 K. — Za Nemčijo za celo leto 5.96 K, za pol leta 2.98 K, za četrt leta 1.49 K. — Za Ameriko za celo leto 7.28 K. — Posamezne številke stanejo 10 vin. — Reklamacije so poštne proste. frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 19.

V Ljubljani, dne 11. maja 1906.

Leto IX.

NASLOVI:

Za vse dopise, rokopise, pisma, tičoca se lista: Uredništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana.

Za denarne pošiljatve, naročila, reklamacije, inserate i. t. d.:

Upravništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana, Franciskanske ulice štev. 8/1.

Ceterum censeo.

Knez Hohenlohe je začel s svojim delom. Hoteč vstvariti jasen položaj, je določil, da se skliče državni zbor na 15. t. m., do tega časa pa se hoče pogovoriti s posameznimi strankami. Njegove konference s političnimi voditelji so že začele in najvažnejše, kar se more doslej poročati o njih, je izjava ministrskega predsednika, da je prepričan pristaš splošne in enake volilne pravice. Dejal je tudi, da je njegova naloga, na vsak način izvesti volilno reformo. Za podlago njegovega dela bode služil Gautschev načrt.

Glede vlade smo torej na jasnem in kar je doslej znanega iz ust njenega načelnika, zadostuje. Tako kakor je začel, je bilo Hohenlohu sploh ravnati. Vsako izdelovanje novih načrtov je bilo samo zavlačevanje volilne reforme in s tem so njeni nasprotniki največ računali. Zato so se z Gautschevim padcem javljale vse tiste reakcionarne ideje, s katerimi naj bi se rešilo privilegije, kakor pluralni sistem, izdelovanje volilne preosnove v deželnih zborih i. t. d. Čez vse te račune je Hohenlohe naredil velik križ in storil je prav. Kajti čeravno Gautschev načrt ni izdelan, je vendar primeren za podlago kompromisu in

izboljšanju, več kakor podlaga pa sploh ne more biti nobena vladna osnova. Predlaganje novih načrtov ne bi bilo nič drugega, kakor koncesija sovražnikom splošne in enake volilne pravice.

Hohenlohe ima torej brez dvoma dober namen. To seveda delavstvu ne more zadošlovati, kajti o preosnovi bodo sklepale stranke v državnem zboru in danes je vsakomur jasno, da je med njimi vse polno sovražnikov splošne in enake volilne pravice. Ako zagotavlja dr. Groš ministrskemu predsedniku, da je nemško-liberalna stranka zavzeta za reformo, a takoj dostavlja pogoje — ako ne bo obsegala neprijetnih iznenadenj za Nemce, ako ne bode tega, ako ne bode onega, tedaj ni lahko verjeti v njegovo navdušenje. Ravno tako sumljivo je stališče poljskega kola; Abrahamowicz in Dzieduszicki bi se bila sicer že lahko prepričala, da je odpor proti volilni reformi brezuspešen. Toda sladkim obrazom, ki jih sedaj delajo poljski stančiki, ne verjame nihče in tista absolutna enakost, ki jo zahtevajo za Poljake, prikriva samo načelno nasprotovanje. Znamenj, da ima volilna reforma malo odkritosrčnih prijateljev v državnem zboru, je torej dosti in s tem mora proletarij računati.

Kratek pogled po civiliziranem svetu pokazuje, da se vrši povsod preobrat, tako temeljit, kakor ga ni bilo izza časov francoske revolucije. Avstrijsko delavstvo je dolga leta prenašalo vso reakcijo, svoje zapostavljanje, preziranje delavskih interesov, prevzetnost privilegij; ali ko se poraja na Ruskem, na Ogrskem, na Hrvatskem i. t. d. novo življenje, je postal dosedanji položaj za avstrijske delavce vseh narodov naravnost neznosen. Raz-

umeti je treba, da živi tudi proletarij v svojem času in pod uplivom splošnih dogodkov. Kar je bilo še včeraj neprijetno, postane danes neznosno breme, ako se razmere tako izpremenijo, da se občuti včerajšnja teža danes močnejše. Politična brezpravnost je avstrijske delavce razburjala; navajala jih je na to, da so zahtevali volilno pravico na shodih, v časopisju, v programih in resolucijah, da so demonstrirali za njo; ali smatralo je pomanjkanje politične enakopravnosti za krivico. Danes čuti to kot ponizanje. Krivico se prenaša dolgo, poniževanja ne. Zato je delavstvo danes pripravljeno na boj brez obzira, da doseže, brez česar ne more več politično živeti. Naj torej ravnajo meščanske stranke kakor hočejo, volilne pravice ne zaustavijo več; proletarij v Avstriji stoji danes na stališču: Ceterum censeo — splošna in enaka volilna pravica se mora izvršiti.

Delavstvo ne pričakuje od volilne reforme svoje končne rešitve. Kdor to misli, pozna slabo organizirane, zavedne delavce. Proletarij trpi največ pod krivicami, ki mu jih prizadeva sedanji gospodarski sistem. Njegov cilj je gospodarska osvoboditev v smislu socializma. Ali ne le, da se gospodarske razmere odsevajo od političnih, temveč politična moč je ena najvažnejših opor gospodarske nadvlade in kdor hoče porušiti tempelj zlatega teleta, more podreti tudi njegove stebre. A če jih poruši, si ne domišlja, da je s tem že uničen malik.

Delavstvo mora izkušati, da pride svojim nasprotnikom do živega in poiskati jih mora tam, kjer so. Ako se skrijejo v skrovišče politike, bi bilo zelo otroško, čakati, da pridejo ven. Vdreti je treba tja, kjer so, torej tudi

Listek.

Hans Kirchsteiger:

Pod spovednim pečatom.

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil E. Kristan.

Dalje.

Tako razveseljen mu je Hercog podal roko, kakor da je po dolgi ločitvi našel ljubega brata.

„Vi ste torej brat ubogega žagarskega Mihe? Gotovo imate nekoliko časa, da sedeva skupaj, pa se pogovoriva o Vašem bratu. Zunaj, v prvi sobi bode gotovo prostora, kajti semkaj oba ne spadava. Vaš vrček piva pa tudi dobite, pa Vam ga plačam jaz.“

„Ne, ne, tega ne bo. Danes plačam vse jaz, toliko že imam. Saj sem Vam toliko dolžan za dobroto, ki ste jo izkazali

mojemu bratu, da Vam ne morem poplačati, dokler sem živ.“

Pri mizi inteligence je bilo tako tiho, da se je razumelo vsako besedico dvojice, ki je sedaj skupaj zapustila posebno sobo.

Pred mizo okrajnega sodnika pa se je Hercog ustavil. Z jasnimi očmi je pogledal celo družbo in s fino ironijo, ki so jo očutili vsi, akoravno je razumevanje pivcev že močno pešalo, je dejal:

„Gospodje mi odpuste, da sem po pomoti prišel sem. Prihajam namreč s kmetov, iz hribov, pa so mi mestne razmere neznane in ne vem, kje je iskati omike in pristojnosti. Prvikrat sem se zmotil glede adrese. Čudim se le, da najdem oboje pri hlapcu, mesto pri vas. Odpustite torej tujcu, ki ni vedel tega. Pa — klanjam se.“ In s poklonom, ki je bil preglobok, da bi pomenjal samo uljudnost, je zapustil posebno sobo. Že je sodnik pograbil čašo, da bi

polil kaplana, a roka mu je bila pretežka in tako je dobil financar pivo na glavo in na uniformo.

„Far prokleti! Le počakaj, jutri te dam zapreti!“

„Tega ne odpustimo!“

„Kaj je dejal?“

„Da nimamo omike.“

„In pristojnosti nimamo.“

„Jutri ga zatožim zaradi žaljenja časti.“

„Jaz tudi.“

„Pa tudi jaz.“

„Ali nimam prav, da se s farji ne more izhajati. Vedno kale mir.“

„Vidi se, kako aroganten je.“

„Miru ne bode, dokler ne bo uničena cela banda.“

„In bedasti hribovci drže s farji. No, hlapec naj se le spomni! Nikoli več ne pridem v gostilno, ako ga gostilničar ne zapodi že jutri.“

v politične in upravne zборе, v katerih so se utaborili in utrdili. Tja pa jih pripelje samo politična enakopravnost in s tega gledišča je splošna in enaka volilna pravica neobhodno potrebna za delavce in tudi najpožrtvovalnejši boj za njo je upravičen in utemeljen.

To čuti, to razume avstrijski proletariat in odkar se mu je posrečilo, spraviti splošno in enako volilno pravico na dnevni red v tej državi, je popolnoma izključeno, da bi delavstvo zapustilo bojišče brez uspeha. Meščanske stranke spajajo s tem vprašanjem najraznovrstnejše egoistične interese; tudi tiste, ki jo zagovarjajo, ne delajo tega iz absolutne načelnosti, temveč le zato, ker upajo, da jim bode koristila. Delavcem pa pomeni volilna pravica politično existenco. Nihče ne misli, da pride v prihodnji državni zbor kdove koliko socialnih demokratov. Predobro poznamo avstrijske razmere v vsakem oziru. Tudi ni pričakovati, da bodo pri prvih bodočih volitvah vsi volilci zavedni in da bode vsakdo glasoval po svojem prepričanju. Ali brez splošne in enake volilne pravice ne bode nikoli prepričanja in zavednosti. Volitvam sploh ni namen, da se izkaže pri njih samo zavednost; tudi nezavednost mora pokazati svojo sliko; šele tedaj bode sploh omogočen boj proti njej. Splošna volilna pravica je politično izobraževalno sredstvo in zastopati jo mora vsaka stranka, ki živi in deluje za bodočnost. Uspehi, ki jih rodi jutri, so irelevantni; važno je, kako upliva na trajni politični razvoj. V tem oziru pa se delavstvo nima bati ničesar. Ako se poostri politični razum — in to je mogoče, kadar se zbudi in razširi politično zanimanje v najširših slojih — ima pričakovati socialna demokracija samo pridobitve. Kdor se bojuje proti splošni in enaki volilni pravici, nima zaupanja v svojo stranko in se boji ljudstva.

Na take egoiste se delavstvo ne more ozirati. Stranke prihajajo in odhajajo in s tem se izpreminja samo zunanja slika. Ljudstvo pa mora in hoče živeti — ne le danes in jutri, temveč trajno. In zato je pripravljeno, staviti vse na kocko, da doseže svoj najvažnejši postulat. Kadar bode imelo volilno pravico, bode govorilo dalje.

Prvi majnik.

Zopet je prišel slavnostni dan, praznik potlačenih in zaničevanih, svetovni praznik proletariata in zopet ga je praznovalo zavedno delavstvo po vseh krajih sveta. Izvanredni praznik, ko se meša med slavnostno pesem bojni klic, ko se razliva zarja bodočnosti po nebu, ko vstaja izza sedanjega novi svet v očarujoči lepoti mladosti!

Naj se je tudi buržoazija privadila na vsakoletni dan delavstva, tako da ne trepeče zadnje dneve aprila kakor je trepetala nekdanj,

„Vidi se, kako nevarni so farji. Kakor bi mignil, pa ga je že pridobil. Niti za sodček piva ga ne bi bil vrgel ven.“

„Od hlapca se pač ne more zahtevati omike.“

„Živio! Živela, omika in napredek!“

„In gospod okrajni sodnik!“

Res je, Hercog je zatrl pokoj v tem krogu. Zabava ni mogla več oživeti. Niti dovtipi vinskega agenta niso več vnemali družbe, čeravno so vsi merili na farja. Žaljenje je bilo prehudo. Odrekli jim omiko in pristojnost, to je bilo nezasišano, saj so vendar oboje vzeli v najem. Kje naj bi se iskalo omike in dostojnosti, če ne v posebni sobi pri „modri škuki“? In tega arogantni far ni hotel verjeti?

Prej kakor ponavadi se je družba razšla. Kontrolor je celo pozabil plačati. Drug za drugim se je zmuzal skozi veliko sobo, v kateri je sedelo priprosto ljudstvo.

vendar ostane prvi majnik revolucionaren praznik. In ta značaj je imel tudi letos. Da se ga je meščanstvo privadilo, je pa dobro znamenje. Privaditi se, to je za slabotneže edini način. Njih konservativnost ni nič drugega, kakor slabost in navada. Vstvarjati novo, je lastnost močnih — in če se konservativci upirajo novemu, ne dokazujejo s tem moči, temveč slabost in strah, zlasti strah pred neznanim. Kadar pa pride novo in se morajo hote ne hote seznaniti z njim, tedaj se — privadijo. «Saj vendar ni tako strašno, kakor smo mislili.» Tako so se privadili, da imajo delavci svoj praznik, privadili so se, da imajo delavci svojo voljo, svoje cilje — in privadili se bodo tudi, da se razmere izpreminjajo in da se bode človeštvo socializiralo.

To je seveda vse, kar se more pričakovati od blaženih posedujočih. Neposredne pomoči nima delavstvo upati od meščanstva, boj mora izvesti z lastnimi močmi. Pa ga tudi izvede, kajti začetek socialne osvoboditve, če je še tako težak, ne ostane začetek. Vsako leto nam pokaže prvi majnik nove pridobitve, nove čete v vrstah proletarske vojske, povečano zavednost in čvrstejšo voljo.

To je pričal tudi letošnji prvi majnik. Skoraj v vseh deželah je imel proletarski praznik razven splošnega, principielnega, še poseben aktuelen pomen. Kakor se je na Francoskem poostiril boj za osemurni delavnik, tako je bilo geslo prvega majnika v Avstriji: Splošna in enaka volilna pravica. In kdor razume znamenja časa, se je moral ta dan prepričati, da nobena moč ne prepreči več zmage te najprvolednejše, najnujnejše politične zahteve: Splošne in enake volilne pravice.

Trst. Tukaj je bil prvi majnik praznik v pravem pomenu besede. Tako lice ima naše mesto samo ob največjih uradnih praznikih. Nobena prodajalna ni bila odprta, niti na trgu ni bilo ničesar razven cvetlic. V nobenem podjetju se ni delalo, nobenega časopisa se ni postavljalo in tiskalo. Delo je počivalo popolnoma. Zgodaj zjutraj pa je bilo na ulicah že vse polno praznično oblečenega ljudstva in povsod je bilo videti rdeče klinčke. Delavci so se zbirali na raznih mestih, zlasti v delavskem domu, odkoder so v velikih skupinah odhajali proti Montebellu. Na trgu sena so se zbirali; okoli desete ure je bilo tam okrog 10.000 ljudi. Tu sta se vršila dva shoda; bolje rekoč je bil to en ogromen shod, le da se je govorilo na dveh mestih, na enem slovensko, na drugem italijansko.

Slovensko je poročal sodrug Etbin Kristan iz Ljubljane. Dobro znamenje za napredek slovenske organizacije v Trstu, je to, da je bilo okrog tega govorniškega mesta zbranih na tisoče ljudi, ki so pazno in z živim zanimanjem sledili izvajanju govornika. Mogočno je donel njegov glas po velikanskem

In tam je res sedel kaplan poleg hlapca med prosto sodrgo. A kako prijetno je bilo tam! Dninarji, kmetje, hlapci, celo potujoč rokodelski pomočnik so se zbrali okoli popa, pa so ga skoraj pobožno poslušali. O čem je pač govoril? Gotovo o politiki? — Ne, razkladal jim je lepoto gorovja in pripovedoval jim je, kako je zadnjič splezal na hrib.

Že pred eno uro je natakarka ugasnila luči v posebni sobi, zunaj v gostilniški izbi pa je še sedela vesela družba okrog tujega kaplana, ki ni imel niti pojma, kako je danes skalil mir mesteca.

Davno že je spal potujoči rokodelski pomočnik, ki mu je kaplan plačal dva vrčka piva, zunaj na slami v hlevu. Hercog pa je v mrzli tujini še vedno pričakoval spanca, ki oblaži bolečine.

Dalje prih.

trgu in temperamentne besede so izzivalo glasno odobravanje poslušalcev. Govornik je na kratko naglasil pomen prvega majnika in zahteve, za katere delavstvo ta dan demonstira; potem pa je razmotrival politično situacijo in izglede splošne in enake volilne pravice, kateri je prvi majnik letos v prvi vrsti posvečen. Naglašal je, da ima volilna reforma izven delavstva prav malo odkritosrčnih prijateljev in da je njeno uresničenje samo tedaj gotova stvar, ako sloni volilna reforma na volji in moči delavstva. Tudi taki, ki so v času volilno-pravnega boja hlinili največje navdušenje za splošno in enako volilno pravico, niso pozneje, ko je postalo vprašanje aktualno in kritično, genili niti z mezinčcem. V sedanjih časih, ko stopajo vsa vprašanja v ozadje za velikanskim pomenom volilne reforme, ima «Edinost» kilometrične konfuzne, vsa dejstva na glavo nastavlajoče dopise iz Prage in iz Rusije, za volilno reformo pa nima prostora. Slovenski klerikali hočejo samo nabasati kolikor mogoče več mandatov v svojo bisago, liberalci pa še danes ne vedo prav, kakšno stališče naj bi zavzeli napram volilni pravici. Razume se, da se je govornik spomnil tudi na Rusijo in ostro je ožigosal počenjanje slovenskih kapitalistov, ki nanašajo slovenskemu narodu sramoto, da posredujejo posojilo krvavemu carju za moreteve ruskega naroda. — Razpoloženje na shodu je jasno pričalo, da so v Trstu tudi slovenski delavci pripravljeni na vse. Če bi prišla volilna pravica v nevarnost, je treba tukaj samo enega migljeja in vname se boj, o kakršnem se sovražnikom niti ne sanja.

V enakem smislu je govoril na tribuni italijanskega odseka sodrug Pittoni.

Potem sta se zila oba shoda v enega. Govorila je ruska sodruginja dr. Balabanova. Temeljito izobrazena žena, izvrstna govornica, doseže s svojo enostavno retoriko velikanski uspeh. Kar se more reči o pomenu prvega majnika, o vsebini njegovih demonstracij, je povedala, pa vse na svoj način, živo, slikovito, tako kakor da posega poslušalcem naravnost v dušo. Ko je govorila o Spiridonovi, o ruski mučenici, v kateri je takorekoč vse rusko ženstvo posebjeno, je bilo težko, premagovati solze. Njen govor je bil najmočnejši moment letošnje majske slavnosti v Trstu.

Za besedo se je oglasil tudi neki policist, ki je opisal, kako se pripravljajo te uniformirane proletarce za njih službo proti ljudstvu.

Svoboda govora je izrabljala par mladencev, ki se imenujejo «anarhiste». A nimajo pojma o anarizmu in o anarhiji. Na kosček papirja si napišejo nekoliko «slagerjev» in z njih pomočjo «drže govor». Odgovarjal jim ni nihče, ker ni bilo potrebno. Sami niso čutili, da je bil njih nastop ravno na ta dan neumesten in da so samo zavlačili shod.

Po končanem zborovanju so odšli udeleženci z rdečo zastavo na čelu v mesto, po akvedotu in korzu na veliki trg in tam se je spreved razšel. Izlet na «lovca» je bil zaradi slabega vremena prenešen na prihodnjo nedeljo. Zvečer je bila veselica s petjem in glasbo v delavskem domu.

Gorica. Praznovanje prvega majnika je bilo tukaj impozantno. Dopoldanskega shoda se je udeležilo 1000 ljudi. Govorila sta sodruga Tuntar in Milost.

Nabrežina. Prvi majnik je pokazal, da so mahinacije nasprotnikov, ki bi radi razdvojili delavstvo, v Nabrežini brezuspešne. Praznovanje je bilo tukaj splošno. Udeležba na shodu, ki se je vršil pri Sv. Križu, in pri sprevedu je bila ogromna. Spreved sta spremljali godbi iz Sv. Križa in iz Proseka. Na shodu je govoril slovensko sodrug Kopač, italijansko pa sodrug Sraber. Oba govornika sta se pečala glavno z volilno pravico; shod je izrekel, da so delavci v Nabrežini pripravljeni na vsak boj za volilno pravico. Popoldan je bila velika veselica v Sv. Križu in sicer zato, ker so Nabrežinski veljaki odrekli svojo godbo.

Ljubljana. Letošnje praznovanje prvega majnika je pokazalo, da napreduje delavstvo tudi v Ljubljani kljub fizičnim in moralnim zaprekam, katerih je tukaj zlasti mnogo. Shod, ki je bil ob deseti uri dopoldan v kazinskem steklenem salonu, je bil tako dobro obiskan, da sploh ni bilo več prostora. A ne obiskan, bil je tudi animiran in je pokazal, da je v Ljubljani vendar nekoliko stotin delavcev, ki se resno in živo zanimajo za javne zadeve in za socialni razvoj. Na shodu je poročal sodrug Kordelič, ki je prav dobro občrtal politični položaj in zakulisno govorenje sovražnikov volilne reforme. Govorec ljenje semisij barona Gautscha je omenil, da o delavstvu na noben način ne poljubi, mirno se delavstvu na noben način ne poljubi, mirno prenašati zavlačevanje volilne reforme, temveč je pripravljeno na vse in če bode treba, nastopiti tudi v politično stavko. Burno pritrjevanje je pokazalo, da je to resna volja delavstva. V enakem smislu so govorili še sodrugi Avbelj, Schauer in Praček. V zaključnem govoru se je Kordelič spomnjal tudi stavkajočih delavcev Koslerjeve tvrdke, katerim je zagotavljal solidarnost ostalega delavstva ter je omenil, da se bode s Koslerjevim pivom odločno obračunalo, ako ne pride tvrdka kmalu k pameti. — Po shodu so delavci odkorakali v izprevodu po mestnih ulicah in potem pred Koslerjevo pivovarno, kjer so glasno demonstrirali proti brezobzirnosti tvrdke in proti brutalnosti raznih javnih in napol javnih organov, ki so zastražili pivovarno, kakor da stoje direktno v službi tvrdke. — Popoldne je bila v restavraciji pri «Levu» ljudska veselica. Tudi tukaj je bila udeležba velika, a zaradi slabega vremena se je morala veselica izvršiti v salonu. Zgodbo so se izmenjavale druge zabave. Lepi uspeh praznovanja pa naj vzbudi ljubljanske delavce, da se še čvrsteje organizirajo in da se poprimejo z vso vnemo agitacije, dokler ne bode zadnji slovenski proletarec v naših vrstah.

Na vseh shodih dne 1. majnika je bila sprejeta sledeča resolucija:

«Prvi maj praznujejo delavci in delavke, zbrani na shodu, slovesno izražajo svojo solidarnost z razredno zavednim proletariatom vseh narodnosti, ki je edin v boju zoper ljudstva uničujoči kapitalizem, zoper nasilstvo militarizma in proti kulturi sovražnemu duševnemu suženstvu. Delavstvo zahteva znova zadostno delavsko varstvo in uresničenje osemurnega delavnika ter popolnitev delavskega zavarovanja z zadostno preskrbo za starost in onemoglost. Odločno je ta najnужnejši pogoj za ohranek in izboljšanje življenja delavskega ljudstva z nepopustno politično agitacijo in s povečanjem in z utrditvijo strokovne organizacije pospeševati, in tako pripravljati osvoboditev delavskega razreda iz kapitalističnega jarma.

Posebno pa zahteva delavstvo danes odločno in slovesno, da se vendar izvede volilna reforma, splošna enaka in direktna volilna pravica. Pozdravlja vladno predlogo glede volilne pravice, dasi ne ustreza vsem opravičenim zahtevam delavstva, kot načelno priznanje enake pravice, kot izpolnitev najvišje potrebe za narode in državo.

Z ozirom na sovražne spletke in zabita, iz najnižje klikovske sebičnosti ter najnižje osebne častihlepnosti izvirajoča nasprotovanja posameznih skupin v privilegijem parlamentu proti uresničenju ljudske pravice, pozivlje delavstvo vlado volilne reforme, da se naj ne vda zapovedi najfrivolnejših izkoriščevalcev države in ljudstva.

Delavstvo resno opominja zastopnike meščanskih strank, ki so sicer pozno prišli do prepričanja, da je splošna in enaka volilna pravica potrebna in neizogibna, da v resnem trenutku zavrtnih in predrznih namer sovražnikov volilne pravice ne upostevajo, nego z odločnostjo izvedo to, kar ne odobrava le delavstvo, nego kar ljudstvo sploh priznava kot zahtevo pravice in kot nujno potrebo.

Delavstvo svari poslance s posebnim povdankom pred tem, da ne bi s slabotno

omahljivostjo nalagali narodom novega, neizogibnega, glede teka in posledic nedoglednega boja, ki je sicer tudi popolnoma nepotreben.

Delavstvo samo se pa zaobljublja danes ob slovesni uri, da se bo bojevalo za volilno pravico, ne da bi omahovalo, do skrajnosti; da se ne bo dalo goljufati za svojo dobro in sveto pravico, pa naj pride kar hoče. Ako bi imela prevelika predrznost bogatašev ovirati to, kar je zavedna volja narodov in krone, bo delavstvo hrabro pričelo boj proti nesramnemu atentatu, da reši pred njim bodočnost in državo, ter ga bode izvojevalo do konca. Delavstvo se ne ustraši niti splošne stávke, ako jo zaupniki sklenejo, pa naj ima kakršnekoli konsekvence. Delavstvo ne mara več gledati, kako ovira voljo splošnega ljudstva trma neznatne manjšine; ni voljno več pustiti si jemati po naivnosti in sebičnosti privilegiranih slojev svoje bodočnosti in najpotrebnejših pogojev za svoj razvoj.

Odgovornost za velike žrtve, ki bi jih povzročil tak boj, morali bodo oni prevzeti, ki so ga s svojo zločinsko sebičnostjo povzročili, pa tudi oni, ki ga zaradi svoje bojazljivosti in slabosti niso preprečili.

Delavstvo vseh narodov v Avstriji se zaveda, kaj mu predpisujeta čast in dolžnost, ako se hoče ohraniti, ter izjavlja danes glasno in slovesno, da čaka znamenja, ki ga pokliče v odločilni boj za splošno, enako in direktno volilno pravico.

Pulj. Dopoldan so se zbrali delavci v parku pri rimskem slavoloku, kjer je bil javen koncert. Potem so ob 10. uri odkorakali v sprevodu po mestu na Verdijev trg, kjer je bil javen shod. Govorilo se je italijansko, slovensko in nemško. Besedo je dobil tudi «anarhist» Longar, kateremu je odgovarjal predsednik shoda sodrug Lirussi. Hotel je govoriti še anarhist Dessanti, a ker so bili govorniki že prej določeni in je že prvi anarhist dobil besedo le po dobroti, je predsednik zaključil shod. Od 12. ure naprej so bile vse prodajnice zaprte. Popoldan so praznovali tudi vsi delavci iz arzenala.

Celje. Tukaj je bil dopoldan shod pri «zelenem travniku», na katerem je govoril sodrug Vidmar. Potem je bil sprevod po mestu. Popoldan je bila veselica.

Labinj. Manifestačnega shoda se je udeležilo nad 1000 rudarjev in delavcev. Govoril je sodrug Lazarini italijansko in sodrug Goršek slovensko. Shod je poslal brzojaven pozdrav tržaškim sodrugom. Potem je bil velik sprevod.

Zagorje ob Savi. Prvi majnik je nad vse pričakanje vrlo vspel. V rudniku kakor v steklarni je vse delo počivalo. Zjutraj je bil sprevod, katerega se je udeležilo okoli 500 ljudi, ob 9. uri dopoldan se je vršil javen ljudski shod na vrtu g. M. Weinbergerja, na katerem se je soglasno sprejela znana resolucija, popoldan se je istotam vršila veselica, katera je bila tudi jako dobro obiskana.

Trbovlje. Tukaj je delo deloma počivalo. Vsled spletkarij pazniškega društva je podjetje nasprotovalo praznovanju in tako je bil splošen počitek nemogoč. Vendar je bilo praznovanje dostojno, zlasti udeležba na shodu je bila velika. Poročal je sodrug Tokan iz Ljubljane. Tudi v Hrastniku se je praznovalo in tudi tukaj je govoril na shodu sodrug Tokan.

Idrija. Tako svečano še idrijski proletarec nikoli ni praznoval prvega maja kot letos kljub dosti neugodnemu vremenu. Delo je popolnoma počivalo. V rudniku, v tovarni so delali le, neobhodno potrebno delo. Od 1200 delavcev jih je 1160 praznovalo. S tem činom je pokazalo idrijsko delavstvo svojo trdno solidarnost. Zjutraj prvega maja je bil obhod mesta z godbo. Ob devetih pa se je začel javni ljudski shod z dnevnim redom: Prvi maj in splošna ter enaka volilna pravica. Poročal je soodr. A. Kristan. Resolucija je bila enoglasno z glasnim pritrdjevanjem sprejeta. Shod je bil tako obilno obiskan,

da že dolgo ne pomnimo take udeležbe. Ob eni so manifestanti priredili demonstrativni obhod mesta z godbo ter potem izlet v Idrijski log, kjer se je na posestvu Podrotea (last obč. kons. društva) vršila zelo animirana zabava na prostem. Ob 6. zvečer so odkorakali manifestanti zopet na svoje domove. — Idrija kakor tudi okolica je imela praznično lice. Vse prebivalstvo je stalo pod vtiskom delavske slavnosti. Pohvalno je omeniti, da so tudi nekateri privatni obrtniki zaprli svoje delavnice ter dali delavcem prosto. — Klerikalci so agitirali proti praznovanju, ali delavstvo se jim je smejalo — kajti prvi maj je delavski praznik!

Spodnja Idrija. Tudi pri nas so vsi rudarji praznovali prvi maj tako, kakor se spodobi zavednim delavcem. Korporativno se je malone večina udeležila demonstracijskega obhoda ter manifestacijskega shoda v Idriji.

Na Dunaju je bilo 1. t. m. dopoldan 25 velikih shodov, med njimi 8 čeških. Popoldan je bil sprevod v Prater, katerega se je udeležilo nad 100.000 delavcev, med njimi razne skupine, ki doslej niso praznovale prvega majnika. Na vseh shodih je bila sprejeta resolucija, ki izreka, da so delavci pripravljeni na splošno stavko za splošno in enako volilno pravico.

V Pragi se lahko pravi, da je bilo praznovanje splošno. Dopoldan je bilo mnogo shodov v mestu in v okolici, potem je bil impozanten sprevod z zastavami in napisi po mestu, popoldan pa veselica na Streljaškem otoku. Na vseh shodih so bile sprejete resolucije o volilni reformi.

Na Nižjem Avstrijskem izven Dunaja je bilo 32 majskih shodov. Po vseh mestih so bile demonstracije za volilno pravico.

Na Češkem je bil praznovan prvi majnik po vseh mestih in industrialnih krajih.

V Avstriji se je izvršilo praznovanje povsod dostojno in mirno in je imelo glavno značaj manifestacije za volilno pravico.

Na Francoskem so pričakovali prvi majnik letoš z veliko napetostjo in filistrskim strahom. Napoved boja za osemurni delavnik je povzročila cele romane; fantazijo plašljivcev je povečal še štrajk v severnofrancoskem rudniškem revirju in da dobe živci za mir in red trepetajočih špisarjev še več povoda za razburjanje, je vlada «odkrila» — anarhistično-klerikalno zaroto! Med francoskimi reakcionarci je vedno nekoliko prenapetih glav, ki sanjarijo o porazu republike, o restavraciji monarhije, sploh o «statstrajhu». Ali vlada je dobro vedela, da je norost, misliti na zvezo kakršnihkoli revolucionarjev s temi konfuznimi nazadnjaki in hišne preiskave, s katerimi je hotela najti materiala, da bi dokazala grozno zaroto, zapiranje delavcev in ostali progoni so imeli samo namen, odvrti pozornost buržoazije od njenih lastnih grehov. Najbrže pa je hotela tudi dokazati svojo moč s tem, da je «panala» strahove, katerih ni bilo. Vsekakor je ta komedija navdala filistre z groznim strahom in bil je velikanski trepet pred prvim majnikom. Izvršilo pa se je praznovanje, izvzemši nekoliko rancov, ki jih je povzročilo nerodno vojaštvo, popolnoma mirno. Pač pa je prišel humor do nepričakovane veljave. Na vseh oglih so namreč ležale sardinske škatljice in druge, bombam in petardam podobne reči in javni vozovi so komaj zvozili vse te «nevarne» predmete na policijo. Sicer se je zgodilo nekoliko zanimivih slučajev. Na dan pred prvim majnikom je prišel neki poročnik v uniformi na delavsko borzo ter je v daljšem govoru izpovedal, da je socialist. Republikanska policija se je tako ustrašila, da ga je takoj aretirala.

Shodi.

Železničarski shodi z dnevnim redom: «Zadnji uspehi železničarjev in njih organizacija» bodo v sledečih mestih: Dne 12. in 13. majnika na Jesenicah; 16. v Ljubljani; 17. v Rakeku; 18. v Postojni;

19. v Št. Petru na Krasu; 23. v Gorici, 24. v Korminu in v Gradiski; 27. v Bertskih pri Miljah. Na teh shodih poroča sodrug Kopač iz Trsta.

Domače stvari.

Preselitev upravnistva. Cenjenim naročnikom, organizacijam i. t. d. naznanjamo, da se je upravništvo preselilo iz Židovskih v Frančiškanske ulice šte. 8, 1. nadstropje. Tja naj se torej adresira vse pošiljatve, ki se tičejo upravnistva.

Pritožba tržaške občine na državno sodišče, ker je vlada mestu odvzela poslovanje v prenešenem delokrogu, je bila zavržena. Utemeljitev te odločbe se glasi: Državno sodišče je samo kompetentno razsoditi, ali je oškodovana kakšna ustavno zajamčena politična pravica, ne pa, kakor pritožba trdi, kakšna postava.

Predavanja v Trstu. Društvo »Ljudski oder« v Trstu je priredilo zadnji čas ciklus predavanj, ki so se izvršila z dobrim uspehom. Predaval je sodrug Etbin Kristan predpretekli petek o »Pokristjanjenju Slovencev«, v soboto o predmetu »Jugoslovanstvo in socializem«, v ponedeljek pa o »Revoluciji v zgodovini človeštva«. Prostor nam ne dopušča, da bi reproducirali vsaj glavne podatke in najvažnejše misli teh zanimivih predavanj, tako prilagojenih razumevanju našega ljudstva, da je bil uspeh vsak večer popoln. S prvim predavanjem je govornik na temelju zgodovinskih podatkov dokazal, da je bilo pokrščevanje Slovencev identično z germaniziranjem in s potlačevanjem slovenskega življa iz tistih krajev, v katerih je stanoval po svoji naselitvi in da je ta način pokristjanjevanja ne le uničil samostanost Slovencev, temveč tudi vse pogoje za poznejšo pridobitev samostanosti in svobode. V narodnem in v socialnem oziru ni prineslo krščanstvo Slovincem nič dobrega, pač pa jim je vzelo marsikaj zdravega in krepkega, kar so imeli, preden so sprejeli takrat že korumpirano krščanstvo. V drugem predavanju je razmotrival odnose jugoslovanstva napram socializmu od časov zadružnega življenja do nove dobe, ter je izvajal, da so Jugoslavlani zlasti pozvani za nosilce socializma, ki ni zanje samo prevažen z ozirom na proletarski značaj jugoslovanskih plemen, temveč je tudi najmočnejša opora za njih združitev in za zavarovanje njih obstanka in razvoja v bodočnosti. V tretjem predavanju je pa analiziral bivstvo revolucije, njeno potrebo in njen pomen za razvoj človeštva in pa razvoj njegovega lastnega značaja. S kritičnega stališča je primerjal razne markantne revolucije, njih povod, izbruh, pretek in konec in je razkril klice reakcij, protirevolucij in novih revolucij, ki so skrite v revolucijskih zmagah in porazih. Končno se je pečal s socialno revolucijo našega časa; v širokih potezih je očrtal razmere, ki jo nujno porajajo in je raztolmačil, zakaj mora biti nositelj te največje in najnovejše revolucije proletarijat, kakšna so njegova bojna sredstva in kakšen je pomen socialne revolucije, ki pač ne more narediti konca revoluciji sploh, tej večni prikazni človeškega življenja, vendar pa vsi stvari z novimi razmerami popolnoma nova tla za bodoče, v svojem značaju čisto nove revolucije. Poslušateljstvo je pokazalo na vseh predavanjih živo zanimanje za dotične predmete. Le slovenska buržoazija je zopet pokazala, da ji je vsako krokanje važnejše, kakor pa duševna vzpodbuja in intelektualno delo.

Ljubljanski časopisi imajo čudno maniro, katere se ne morejo odvaditi. Ker hočejo dati svojim čitateljem to, kar jih najbolj interesira, namreč kaj je po mestu novega, objavljajo redno policijske vesti o dogodkih, ki navadno ne zanimajo nobenega resnega človeka. To je lov za senzacijami v malem. Ako je imel navaden človek opravka z redarjem, tedaj pride njegovo ime v list; če pa je tak človek, ki figurira vsled kakšnega »velevažnega« dogodka v policijskem raportu,

slučajno Hrvat, tedaj mora biti to vesno zabeleženo. Vsak hip se lahko čita: »Stapel se je Hrvat N. s Hrvatom M. i. t. d. — izmaknil je Hrvat A. krčmarju B.« i. t. d. Ne zdi se nam, da bi bila narodnost v takih slučajih posebno zanimiva, pač pa postavlja ta navada, ki izvira morda samo iz policijske narodnosti, slovensko-hrvatsko pobratimstvo naših narodnjakov v čudno luč. Menda bi v redakcijah vendar lahko malo redigirali take interesantne vesti.

Društvene vesti.

Ljubljanska podružnica lesnih delavcev ima od 3. majnika svoj društveni lokal v Krojaskih ulicah 5, 1. nadstropje. Tam se izplačuje tudi potovalno podporo, in sicer ob nedeljah od 1/2 10. do 1/2 12. ure dopoldan, ob delavnikih pa vsaki dan od 6. do 7. ure zvečer.

Strokovni pregled.

Klesarji, pozor! Pri tvrdkah Favetti, Podberšič in Furlani v Gorici je stavka. Delavci s kamnom naj torej tam ne sprejemajo dela.

Mizarji, pozor! V Celju so mizarški delavci predložili podjetnikom zahteve. Mizarji naj ne sprejemajo dela v Celju.

Socialni pregled.

Stavka pri Kozlerju.

Plačilni boj v Kozlerjevi pivovarni v Ljubljani, o katerem smo že zadnjič poročali, traja dalje in zdi se, da sploh ne bode kmalu končan. Gospoda Kozler očitno nista prav na jasnem glede situacije, kajti drugače ni mogoče razlagati naravnost trmastega stališča, na katero se je postavila tvrdka. Plačilne in delavne razmere v pivovarni so take, da morata pač tudi gospoda Kozler priznati potrebo izboljšanja in bi morala razumeti, da bi bilo dovoljenje malenkostnih koncesij, ki jih zahtevajo delavci, vsekakor cenejše, kakor nadaljevanje boja do skrajnosti. Ravnanje podjetništva v tej aferi pač ni kavalirsko. Gospod Kozler izjavlja najprvo, da hoče obravnavati. Ko pride zastopnik delavske zveze, se izgovarja, da obravnava samo s »svojimi« delavci; ko pridejo zaupniki iz pivovarne, zahteva, naj se mu pošlje njegove zaupnike; ko se mu naredi tudi v tem oziru koncesijo, pravi, da je pripravljen, dovoliti neke priboljške, noče pa povedati jasno, kakšne in v noče pismeno izročiti svojih koncesij. Kaj pomeni to? Gospod Kozler, nedvomno zapeljan od »Brauherren-Verbanda«, hoče razdvojiti delavce, nekatere posameznike protežirati, najslabše plačanim ničesar ne dovoliti, nekatere pometati na cesto in na ta način zasejati razdor med delavstvo, ne misleč, da bi bile take razmere, ako bi mu se res posrečil namen, tudi delu v pivovarni skrajno škodljive. Tvrdka bi se bila lahko prepričala, da ne opravi ničesar s stavkokazi. Saj jih je gospod Kozler celo sam iskal, pa jih ni dobil. Mar misli, da se bode solidarnost delavstva stajala kakor sneg spomladi? Dosedanji tek stavke pokazuje vendar, da je ta račun napačen.

Delavstvo je bilo potrpežljivo in ni hotelo goniti stvari do skrajnosti. Gospoda Kozler bi bila prav lahko dosegla sporazumljenje; samo nekaj dobre volje in odkritosrčnosti bi bilo treba. Ali taktika podjetništva prisili delavstvo, da se posluži tudi druge, radikalnejše taktike. Tvrdka je izkusila, pripraviti javnost z noticami v časopisih, ki niso bile primerne situaciji. Z ozirom na to in na absolutno nepopustljivost bodo morali tudi strajkujoči delavci stopiti v javnost in razložiti razmere, kar gospodoma Kozler pač ne bode prijetno. Delavstvo se ni hotelo poslužiti tega sredstva, dokler je imelo količjak upanja na uvidevnost tvrdke. Sedaj bode pač moralo nastopiti to pot in sicer energično.

V ta namen bode v soboto, 12. t. m. ob polsedmih zvečer javen ljudski shod v puntigamski pivnici (bivši »Katoliški dom«) in od sklepov tega shoda je odvisno nadaljno postopanje. Vse sodruga vabimo, naj pridno agitirajo za obilno udeležbo na tem shodu.

Tudi pri tej priložnosti se pokazuje zavratni značaj klerikalnih »delavskih prijateljev«. Kjer more ta kompanija škodovati delavstvu, mu škoduje. »Slovenec« je objavil pretečeni teden pod naslovom »Socialno-demokratska fehtarija« infamno zlagano notico, ki je imela edini namen, diskreditirati stavkujoče delavstvo. Ne maramo se spuščati v posameznosti te zavratne beleške, pojasniti hočemo samo jedro zadeve. Kozlerjevi delavci, odno: socialni demokratje niso sploh nikjer fehtali, pač pa so klerikalci izvedli grd manevar.

V ponedeljek, dne 30. aprila sta namreč prišla k »levu« dva klerikalca ter sta prosila zaupniški odbor stavkarjev pojasnil. Vprašala sta, če potrebujejo stavkarji podpore. Na naravno pritrdilo sta zaupnika nasvetovala, naj se vpošlje predsedniku »podpornega društva delavci in delavcev c. kr. tob. tov.« Alojziju Čatarju prošnjo za denarno podporo, kateri naj se priloži tudi pobiralno polo. Zaupnik, Vinko Orešnik, ne poznavši razmer in nič hudega ne sluteč, je to storil. Člani »strok. zveze tob. del.« in profesijonisti so bili že 28. aprila darovali 14:64 K in se je sklenilo, še nadalje pobirati. V četrtek, 3. maja so imeli zaupniki podpornega društva v »Unionu« shod po § 2, na katerem se je samolastno dogovorilo, da se drugih ne sme pustiti pobirati, kakor člane podpor. društva. V soboto dopoldan je delavka nekega oddelka naprosila prejemalke, da bi pobirala za stavkujoče, kar so te tudi obljubile in je nabrala kakih 8 kron. Ko pa so klerikalne zaupnice izvedele za to, so povzročile tak hrup, da je bilo nadaljno nabiranje nemogoče. Med tem, ko je dotična delavka za trenotek zapustila oddelek, nahujskale so klerikalne zaupnice one delavke, ki so kaj darovale, naj zahtevajo denar nazaj, češ, mi in ne soc. dem. bomo denar odnesli stavkujočim. Delavke so na to res, izvzemši nekatere, zahtevale denar nazaj. Vzlic temu pa so člani strokovne zveze, četudi jih je le 300, nabrali 8:95 K torej skupno 23:58 K. Med tem je izšla v »Slovencu« omenjena notica: V nedeljo dop. (6. maja) prineseta Alojzij Čatar in Ivan Znidaršič k »levu« denar, nabran med člani društva, ki broji 1800 članov — 18:50 K, ki so ga pa stavkarji vsled infamne notice zavrnil. Pole se nikamor ni razposlalo in je podporno društvo edino, ki jo je dobilo in vendar je Čatar trdil, da ne ve, kako je prišel napad v »Slovenca«. Ali je bil torej v klerikalnem uredništvu sveti duh?

Taka je stvar in če se vzame v poštev, da je nabrala strokovna zveza, ki ima samo 300 članov, 23 K 58 v., podporno društvo pa s svojimi 1800 člani 18 K 50 v., tedaj je klerikalna baharija pač že sama po sebi neumestna. Poleg baharije pa so hoteli klerikalci pripeljati zausnico delavcem ravno, ko so v boju. Ali cilja niso zadeli. Dosegli so le toliko, da je zopet nekoliko delavcev izpoznalo njih jezuitizem in njih protidelavski značaj. Ali delavcev tudi ta pomoč, ki jo dajejo klerikalci podjetništvu, ne bode ustrašila, kajti da v svojem boju ne smejo računati na te patentirane kristjane, so vedeli že, ko so začeli boj.

Listnica uredništva.

Trst in drugi dopisniki! Prosimo potrpljenja. Uredništvo ustreže, kolikor je le mogoče, ali pomanjkanje prostora je tako občutljivo, da se z najboljšo voljo ne more objavljati vsega, kar bi uredništvo samo rado, pa mora mnogo stvari zaostati.

Listnica upravnistva.

Cenjenim naročnikom se naznanja, da se list pošilja vedno pravočasno. Kdor ga ne dobi pravočasno, naj se informira pri svojem poštnem uradu ter naj reklamira. Prosimo pa tudi, naj se vsako preselitev, oziroma izpremembo naslova takoj naznani upravništvu.

Politični odsevi.

Krščanski socialisti niso zadovoljni z imenovanjem kneza Hohenlohe. Pravijo, da je preveč — socialnodemokratičen. Namesto «sodruge» Hohenloha bi jim bil seveda ljubši kak Lichtenstein ali morda Lueger. No, socialisti niso domišljivi pa ne verujejo, da bi Avstrija jemala ministre že iz njih vrst. Pač pa prodira v gotovih krogih morda vendar izpoznanje, da Avstrija ne more živeti z vladami, ki bi ponižno služile — Rimu. Tako rdeč knez Hohenlohe se ni, kakor ga slikajo klerikalci in radikalnih reform kakor na Francoskem tudi od njegovega ministristva ni pričakovati; vendar pa je upati, da se bode nekoliko uprl brezmejnimi aspiracijam klerikalcev in to bi bilo za ubogo Avstrijo prav zdravo. Sicer pa je sedaj edino veliko vprašanje, ki je nujno, volilna reforma in če Hohenlohe to izvrši, je storil svojo nalogo. Potem bomo govorili dalje.

Na Ogrskem stoje v ospredju vsega zanimanja državnozbornske volitve. Že sedaj je gotovo, da bode imela Košutova stranka v bodoči zbornici absolutno večino. Doslej je izvršenih 324 volitev. Izvoljenih je 198 Košutjancev, 21 udov klerikalne «ljudske» stranke, 58 konstitucionalne stranke, 1 Banffyjeve «nove stranke», 1 narodni «socialist», 5 Sasov, 4 Srbi, 11 Rumunov, 6 Slovakov, 5 kandidatov izven strank. Treba bode 12 ožjih volitev, dve volitvi pa ste neveljavni. Košutova stranka je doslej pridobila 47 mandatov in je dva izgubila, konstitucionalna pridobi 27 in izgubi dva, nemadbarske narodnosti pridobe 16 in izgube 1. Pridobitve gredo večinoma na račun nekdanj tako mogočne liberalne stranke. Zmaga Košutove stranke je sicer značilna, ali prevelikega pomena nima, kajti državne potrebe mora nova večina dovoliti, ker se je vlada zavezala, potem pa ima zbornica itak rešiti samo volilno reformo in oditi domov. Nova zbornica pa bode izvoljena že na podlagi splošne volilne pravice.

Ogrske volitve tudi v času slavne koalicije ne izgube svojega starega značaja. Če ne bi tekla kri, ne bi bile take volitve kompletno. Tudi pri zadnjih volitvah je bilo mnogo rabuk, med katerimi so bile nekatere zelo resne. Tako je nastal v Amaču, v krasovskem okraju pretep, pri katerem so bile tri osebe ubite, mnogo pa jih je ranjenih.

Srbska kriza je «rešena» s tem, da so stari radikalci poklicani na vladu. Pašić, ki je določen za novega ministrskega predsednika, je imel že velik križ. Vsi častniki, katerim je ponujal vojno ministristvo, so odklonili njegov poziv. Končno se mu je posrečilo, da je sestavil svoj kabinet tako: Pašić predsedstvo, zunanje zadeve in provizorično javna dela; Protić notranje zadeve; Paču finance; general Putnik, vojno; Andra Nikolić pouk in bogočastje; Vesnić pravosodje; Kosta Stojanović narodno gospodarstvo. Skupščina bode te dni razpuščena; volitve bodo razpisane za 24. junija. Nova skupščina pa bode sklicana na 8. julija.

Socialistični poslanec Ferri je bil pred dobrim letom v Italiji obsojen zaradi raznih napadov na italijansko mornarsko upravo, kateri je očital zapravljanje državnega denarja, protekcijo slabih liferantov in podkupljivost. Z njim obenem je bil obsojen tudi odgovorni urednik glavnega glasila italijanske socialistične stranke «Avanti». Sedaj se je pokazalo, da so bili Ferrijevi napadi opravičeni in vlada sama se je morala prepričati o tem. Zaradi tega vprašuje list «Vita», ali je dopuščeno, vzdržati obsodbo Ferrija. Misli se, da bode vlada popravila ta justični greh.

Nemčija je velika država. In vojsko ima, na katero je ponosna do blaznosti. A ta mogočna velevlast se trese po vseh udih, čim pride v Berlin le kak student iz — Rusije. Socialno-demokratični poslanec Bebel je pretečeni teden v nemški državni zbornici razkril razmere, za katere mora biti oficijelno

Nemčijo resnično sram. Iz strahu pred krvnim carjem izganja nemška policija Ruse z nemškega ozemlja, ne da bi mogla navesti najmanjše uzroke. Dosti je, da je dotičnik doma iz Rusije, pa je že «nadležen tujec». Bebel pa je z akti tudi dokazal, da izkuša policija navesti Ruse na izdajalska dejanja, pa ne le da jih hoče plačati za tako lopovskišno, temveč jim ponuja tudi ponarejene dokumente. Zastopnik vlade je odklonil odgovor na Beblovo interpelacijo s smešnim izgovorom, da spada stvar v kompetenco Prusije. Ali državni zbor je vendar sklenil, debatirati o interpelaciji in čeravno so zastopniki vlade zapustili zbornico, so vendar slišali ne le od socialno-demokratične strani besede, ki jim bodo dolgo brnele po ušesih.

Ruska konstitucionalno-demokratična stranka, ki pride z največjim številom mandatov v dumo, je imela v nedeljo v Peterburgu svoj kongres, na katerem je bilo soglasno sklenjeno sledeče: «Delovanje stranke stremi za tem, da se zakonodajnim potom reši sledeče temeljne, v programu stranke obsežne naloge: Osebna nedotakljivost in enakost vseh državljanov brez razlike narodnosti, vere, spola in stanu; državljanska svoboda; uvedenje splošne enake in direktne volilne pravice s tajnim glasovanjem brez razlike spola, za narodno zastopstvo, kakor tudi za samoupravne zbornice; zakonodajna ureditev agrarnega vprašanja; neodvlačno uravnanje delavskega vprašanja; zadoščenje opravičenih narodnih zahtev. Stranka se hoče potruditi, da doseže te cilje, ne da bi se v svojem stremljenju ustrašila odkritega preloma z vladu. Morala pa bode ravnati tako, da pade v slučaju konflikta vsaka napaka in vsaka odgovornost na vladu».

Senzacionalen atentat se je primeril zopet v Moskvi. V nedeljo ob 1. uri popoldan, ko se je generalni gubernator Dubasov vračal iz Uspenskijske katedrale, je eksplodirala bomba pred cerkvenimi vrati, ki je Dubasovega ranila na nogi, njegovega adjutanta in neko stražo pa ubila. Napadalec, ki je baje tudi ubit, je imel častniško uniformo.

Na Ruskem je najvažnejši dogodek zadnjih dni odstop grofa Vitteja. tega pred njegovim nastopom od liberalcev cele Evrope in Amerike pozdravljanega in slavljenega salonskega reakcionarca. Kakor vsi «kronprinci», je glumil tudi Vitte naprednega in modernega moža, dokler ni imel odgovornosti za svoja dejanja, a ko je prišel na čelo vladi, je postal najvdanejšo orodje reakcije in krvave barbarije, protirevolucije ne zadenejo njega nič manj, kakor «notranjega» ministra Durnova. Sedaj se naznanja, da je justični minister na dolgotrajni avdijenci prepričal carja, da je odstop Vitteja neizogiben. Vitte je torej žrtev intrig in vse njegovo hlapčevanje mu ni nič pomagalo. Za njegovega naslednika je imenovan stari reakcionar Goremkin.

Druga mirovna konferenca, ki je imela biti sklicana letos po leti zopet v Haag in zopet na vabilo «mirovne carja», je preložena na prihodnje leto. Nekatere velike države so mnenja, da obstoje nepremagljive zapreke za letošnje zborovanje take konference. Tudi nam se zdi nekaj takega, kajti Rusija ima sedaj menda važnejše opravke, kakor obnovev komedije, ki sicer ni humoristična, pač pa impertinentna. Da pa konferenca ne mika držav, ima lahko različne uzroke. Morda se boji kakšna velevlast, da bi car takoj po mirovni konferenci začel zopet vojno s kako državo, kakor izza prvega dejanja burke. Morda se zdi kakšni vladi tudi nedostojno, sodelovati pri taki igri v času, ko se preliva na Ruskem več krvi, kakor marsikdaj v boju. Vsekakor naj bi car počakal z mirovno glumo vsaj toliko časa, dokler traja vojno stanje v njegovi lastni državi.

Preobrat na Hrvatskem.

V soboto, 28. aprila, je bil razpuščen hrvatski sabor in že od 3. do 5. majnika

so se vršile nove volitve. Vsled temeljite izpremembe političnega položaja na Ogrskem je postalo neizogibno, apelirati tudi na Hrvatskem na narod, ali bolje rekoč na tisti mali del naroda, ki ima volilno pravico, torej na dvainpol odstotka vsega prebivalstva na Hrvatskem in v Slavoniji. Termin za volitve je bil nenavadno kratek. Vlada je razumela, da veje na Hrvatskem veter, ki ji ni nikakor prijeten in zanašala se je na to, da v kratkem času opozicija ne bode mogla mnogo agitirati. Vsekakor so mislili v banski palači in v madjaronskem kazinu, da doseže vladna stranka zopet večino, čeravno so računali s tem, da bode opozicija močnejša, kakor je bila doslej.

«Narodna» stranka je bila nekako v takem položaju, kakor nekdanj «liberalna» na Ogrskem. Živela je od milosti vlade. Godilo pa se ji je bolje zato, ker so skoraj polovico volilcev tvorili uradniki, ki so pod kaznijo izgube obstanka, morali plesati, kakor je žvižgala vlada. Tega se od zgoraj tudi ni tajilo. Uradnik, ki bi se bil predrznil, glasovati za opozicionalnega kandidata, je našel drugi dan na svoji pisalni mizi dekret, s katerim je bil odpuščen iz službe. Kontrola je bila lahka, kajti volitve na Hrvatskem so ustmene. Za pritisk na neuradniške volilce je bilo tudi dosti sredstev. Tako kakor na Hrvatskem, se menda ne voli nikjer na svetu. Finte, kateri so se znali posluževati veliki župani in okrajni predstojniki, da zagotove vladnemu kandidatu zmago, so naravnost neverjetne. Nekdanji veliki župan, poznejši hrvatski minister Kovačević ima še dandanes priimek «Piši Junković», ki si ga je prislužil pri neki volitvi. Če je namreč prišel volilec pred komisijo in je imenoval ime opozicionalnega kandidata: «Piši Junković» (tako se je imenoval madjaronski kandidat); to je šlo toliko časa, dokler ni imel Junković «večino» in tako je bil izvoljen. Brahialna pomoč pri volitvah je bila na Hrvatskem na dnevnem redu, pod pretvezo seveda, da je treba varovati mir in red; v resnici pa je imelo vojaštvo nalogo, zapreti ceste in kdor ni bil zanesljiv vladin volilec, ni smel za nobeno ceno skozi kordon. Vse kazni nad opozicionalnimi volilci zaradi poljske ali gozdne škode, so se izvršile ob času volitev. Sploh je nemogoče, naštetati vse metode volilnega terorizma. Ali tako se je posrečilo Khuen Hedervariju, da si je sestavil za desetletje samih mamelukov, med katerimi je bilo samo za parado kakih 10, 12 opozicionalcev. Seveda ta terorizem bi ne bil mogoč, ako bi se ne bilo «reformiralo» politično življenje še na drug način, n. pr. s tem, da se je odpravilo neodvisnost sodnikov, poroto, svobodo časopisja i. t. d., in če ne bi bilo uradništvo ustrahovano, med neodvisnimi volilci pa nešteto podkupljivih elementov.

Končno je napočil tudi temu peklen-skemu zistemu sodni dan. Preobrat na Ogrskem je seveda močno uplival na javno misljenje na Hrvatskem. Ogrska vlada je precej strogo naložila, da morajo imeti uradniki v skupnih (hrvatsko-ogrskih) uradih (n. pr. pri financii, na pošti i. t. d.) popolno svobodo glasovanja. Vse se je oddahnilo in — izid hrvatskih volitev je kar presenetil vse kroge. Vlada je popolnoma porazena, madjaronska stranka decimirana, dosedanja opozicija je v večini.

Dobila je hrvatsko-srbska koalicija 32, Frankova «čista stranka prava» 18 mandatov, 4 poslanci stoje izven strank, a so opozicionalci, madjaroni so dobili 34 mandatov. V mnogih okrajih, kjer so zmagali vladinovci, pa so že najavljevi protesti proti volitvi. Poraz vladne stranke torej popoln. Ban Pejačević in obdelni predstojnik za notranje zadeve Chavrak sta se že odpeljala v Budimpešto in razume se, da odstopita oba. Govori se, da bode imenovan nov ban, ki takoj razpusti sabor in razpiše nove volitve. Seveda se ne računa, da bi madjaronska

stranka še enkrat oživila. Khuenov zistem je mrtev.

Za hrvatsko delavstvo je preobrat zelo pomemben. Od nove večine seveda nima kdove česa pričakovati. Frankova «čista stranka prava» je zagrizena sovražnica socialne demokracije, zlasti odkar je doživel dr. Frank grozen flasko, ko je hotel vjeti socialiste na svoje limanice. Koalicija je sestavljena iz zelo različnih elementov; v njej je «stranka prava», večinoma nekdanji «Obzorja», potem «hrvatska naprednjaška stranka» (Pokretasi) ter srbska radikalna in srbska samostalna stranka. Kar združuje te neenake frakcije, v katerih so poleg najsvobodomiselnijših meščanskih demokratov zastopani prav konservativni ljudje, je samo takozvana reška resolucija. Socialnega razumevanja imajo samo naprednjaki, in ti so v koaliciji v najmanjšem številu. Hrvatsko delavstvo nima toraj ničesar pričakovati od izpoznanja in dobrohotnosti nove vlade, temveč vse od svoje energije in organizacije. Vendar pa je padec Khuenovega sistema tako velikega pomena, da ga mora tudi delavstvo pozdraviti kot političen napredek. Madjarska stranka je takorekoč mrtva in enega nasprotnika je socialna demokracija s tem izgubila.

Najvažnejše pa je, da je postala vsled preobrata splošna volilna pravica aktualna. Kakor na Ogrskem, je tudi tukaj volilna reforma najnujnejše politično vprašanje; koalicija ga mora rešiti že v svojem lastnem interesu in jasno je, da ne bode mogla biti hrvatska volilna preosnova slabša od ogrske. To je za delavstvo največjega pomena s tega stališča mora tudi ono pozdraviti izpremenjeno, ki mora nujno vstvariti podlago, na kateri stopi tudi hrvatska socialna demokracija lahko v politični boj.

Dopisi.

Idrija. (Klerikalni javni shod.) Dekan Arko, deželni poslanec, je sklical na dan 28. aprila zvečer javen shod. Udeležba je bila ogromna. Pri predsedstvu so vsi skoro udeležniki glasovali za socialna demokrata sodr. Kokalja in Stravsca. Prvi je govoril poslanec Arko, ki je pojasnjeval dogodke v dež. zboru, za njim je dobil besedo g. J. Novak, obč. tajnik, ki je polemiziral z dež. poslancem. Ko sta oba — prvi kot klerikalec in drugi kot liberalcelec — povedela, kar sta vedela, se je oglasil sodrug A. Kristan ter je z delavskega stališča promotrival delovanje klerikalcev in liberalcev v deželnem zboru. Dokazal je nepobitno, da so klerikalci pri nas le zato za splošno volilno pravico, ker se jim gre za gospodstvo v deželnem zboru. Dalje je jasno obrazložil, da je laž, ako klerikalci trde, da bodo zastopali ebenem kmeta in delavca. Podal je drastične dokaze, da imata kmet in delavec povsem nasprotujoče si interese. Dekan Arko ni mogel niti besedice ziniti v obrambo stranke, ki hoče zastopati tovarnarja, kmeta, obrtnika in delavca. Sodrug A. Kristan je končno predlagal resolucijo, da shod ne odobruje niti

počenjanja liberalnih, niti počenjanja klerikalnih poslancev v deželnem zboru v vprašanju reforme — cboji bi morali ostati dosledni ter se držati resolucije, koju so lansko jesen vsprejeli v dež. zboru. Proti nji sta govorila dež. posl. Arko in obč. tajnik Novak. Prvi je branil postopanje klerikalcev, drugi liberalcev — shod pa je predlagano resolucijo vsprejel skoraj enoglasno — le trije zborovalci so glasovali proti!! Žalostni so klerikalci zapuščali shod. Da, da — Idrija je rdeča; idrijski delavec je postal v politiki trezen presojevalec! Ve, da edino socialna demokracija je prava delavska stranka ter da sta «Rdeči Prapor» in «Naprej» edina delavska lista.

Trbovlje. (Kolodvor.) Naš vojni mojster ima o raznih rečeh jako čudne pojme. Predvsem ne pozna svojega lastnega stališča. To bi bila končno njegova briga, ali pri tem so prizadeti tudi drugi uslužbenci, ki niso pri volji, prenašati njegovo prevzetnost. On si domišlja, da je sila izobražen, čeravno se ni učil nikjer drugod poznati svet, kakor v Trbovljah, in tudi tukaj se je učil prav malo. Ravno tako meni, da je jako velik gospod, od katerega so delavci odvisni kakor od kakšnega paše. Bilo bi prav, ako bi se spomnil, da je ravno tako ubog in izkoriščen uslužbenec, kakor so drugi, pa bi mu bilo le koristno, ako bi podpiral stremljenje železničarjev po zboljšanju razmer, ker bi imel sam kaj od tega, kakor pa da zmerja uslužbenca, posebno premikače in razliva svojo jezo nad socialisti. Njemu niso storili socialisti še ničesar, čeravno jim je dal že večkrat povoda. Sploh pa mu prav nič ni mar, kakšnega političnega mnenja je kdo in kako je organiziran. Za njega so vsi samo železnični uslužbenci, zahtevati sme od njih, da izvršujejo svojo službo, vse drugo se ga pa čisto nič ne tiče. Posebno pa mu priporočamo, naj se odvadi zmerjanja in svojega postavljanja z nemščino. Za sedaj mu svetujemo to prav uljudno. Ako bi ne pomagalo, znamo tudi drugače govoriti. Naj nas le ne prisili na to. Rdeča straža.

Sodrug, delavec, berite in širite svoj list „Rdeči prapor“!

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v nobeni delavski hiši.

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v nobeni gostilni, kavarni in brivnici, kamor delavci zahajajo.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrsko kraje: za celo leto K 5.44, za pol leta K 2.72, za četrt leta K 1.36. — Za Nemčijo: za celo leto K 5.96, za pol leta K 2.98, za četrt leta K 1.49. — Za Ameriko: Za celo leto K 7.28.

Posamezne številke stanejo 10 vin.

Izjava.

V našem listu od 6. maja 1904, štev. 19, se nahaja dopis iz Trbovelj, vsled katerega so tamošnji pazniki, in sicer 73 na številu, tožili prejšnjega našega urednika, g. Josipa Kopača zaradi pregreška proti varnosti časti. V tej preiskavi je odstopilo od tožbe 13 paznikov, vsi drugi so vztrajali pri tožbi in bi se morala vršiti porotna obravnava pri c. k. okrožnem sodišču v Celju dne 14. maja 1906.

Glede ostalih tožnikov prekliča uredništvo vse v tem dopisu se nahajajoče žalitve.

Vabilo

na

izredni občni zbor „Občnega konsumnega društva“ v Zagorju

dne 20. maja t. l. ob 2. uri popoldne v dvorani pri «Habatu».

Dnevni red:

1. Ustanovitev podpornega sklada.
2. Preosnova pravil § 2.
3. Raznoterosti.

Vstop je dovoljen samo članom ter se naroča, da prinese vsak člansko knjižico za legitimacijo seboj.

Za nadzorstvo:

Jakob Strajner.

Jakob Saiko.

VABILO

k

rednemu občnemu zboru

delegatov okr. bolniške blagajne ljubljanske dne 13. maja t. l. ob 9. uri dopoldne v gostilniških prostorih restavracije „Prilevu“ na Marije Terezije cesti št. 16.

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika zadnjega izrednega občnega zbora.
2. Poročilo načelnikovo.
3. Poročilo blagajnikovo o računskem zaključku za leto 1905.
4. Poročilo nadziralnega odseka.
5. Volitev: a) nadziralnega odseka; b) razsodišča.
6. Raznoterosti.

Okr. bolniška blagajna ljubljanska

Načelnik: Josip Breskyar.

Opomba. Brez legitimacije ni nikomur dovoljen pristop k zborovanju (§ 29. blagajniških pravil).

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Aleksandra Levi Minzija

Trst — Piazza Rosario 2 — Trst

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. — Ilustriran cenik gratis in franco vsakemu na zahtevo. — Cene brez konkurence. — Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj računalo.

Kavarna

„Unione“

preje „Tedesco“

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Prva kooperativistično urejena

gostilna

v ulici S. Giovanni v Trstu.

Izvrstna vina. Dalmatinska vina, direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago «Rdeči Prapor», «Arbeiter-Zeitung» in «Laboratore».